

MØNT
årbogen
1976 *af Peter Flensborg*

Danmarks moderne Medaillekunst

Den danske medaillekunst, der i 16-, 17- og 1800-tallet udmærket tålte sammenligning med de øvrige europæiske landes, fører i vore dage desværre en ret hensygnende tilværelse. Medens vi forhen havde mange gode medaillører og en stor interesse for medailler både fra hoffets side og fra det kunstinteresserede publikums, er der i nyere tid ikke megen begejstring at spore for denne kunstart. Dermed være ikke sagt, at der ikke findes danske medailler fra 1900-tallet, for der er mange, og en del af dem er veludførte og smukke, men kunsten bærer præg af, at den for størstedelen er officiel, knyttet til Den kgl. Mønt og dennes embedsmænd, og for en stor del bestillingsarbejde. De medailler, der er lavet udenfor Den kgl. Mønt, er nogle få udført af forskellige billedhuggere eller rent kommercielt præget arbejde fra prægeanstalter. Først i aller nyeste tid er der ved at komme gang i en kunstmedailleproduktion.

Den moderne franske medaillekunst fra slutningen af 1800-tallet, der dannede skole overalt i verden, hvor medaillekunsten dyrkes, blev naturligvis også normgivende for Danmarks vedkommende. Fra 1886 var medaillør *Gunnar Jensen* (1863–1948) ansat ved Den kgl. Mønt, og hans medaillekunst er stærkt præget af et indgående kendskab til den nye franske retning.

En medaille, som den han udførte for Almindelig dansk Gartnerforening med en blomsterplukkende bondepige, er rent fransk i sin stil. Størst betydning fik Gunnar Jensen ved at indføre de nye franske idealer for portrætskildring i Danmark.

Man kan som eksempel tage hans fortræffelige portræt af den begavede og meget betydningsfulde danske ingeniør og industrimand G. A. Hagemann og den smukke studie af en gammel dame: Petrea Bie. Disse og mange andre af hans portrætter viser den gæld, han stod i til de franske medaillører Rothy, Chaplain, Vernon, Charpentier m.fl. Gunnar Jensen's medarbejder *Andreas Hansen* var også påvirket af den franske moderetning, men hans værker er knapt så elegante.

I 1925 fik Gunnar Jensen som elev billedhuggeren *Harald Salomon*, født år 1900 i Oslo i Norge, men uddannet på Kunstakademiet i København og dansker siden sin drengetid. Han ansattes 1927 som undermedaillør, 1933 som medaillør, ved Den kgl. Mønt.

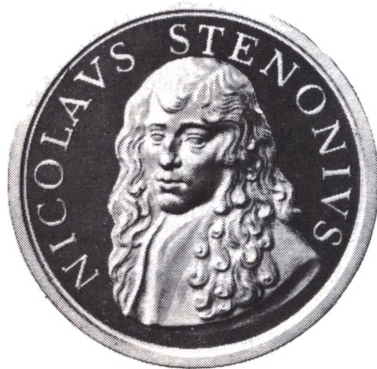
For Den kgl. Mønt har Salomon i årenes løb udført såvel de almindelige gængse mønter som jubilæumsmønter og alle officielle medailler og hæderstegn. Hans kongeportrætter på disse er meget vellykkede, og mønternes øvrige komposition smuk og velvalgt. En stor del af Salomons produktion er prægede arbejder, udført med Den kgl. Mønt's tekniske hjælpemidler, bl.a. den formindskelsesmaskine, der i Gunnar Jensens embedsperiode indførtes fra Frankrig. Det noget sterile og upersonlige, der kan blive over et medaillearbejde, når modellen er sat mekanisk ned, har Salomon som oftest formået at undgå. Hans ualmindeligt klare og velanbragte

bogstaver bidrager til at gøre et behageligt indtryk på beskueren. Harald Salomon har i sine medaillearbejder vist en fremragende evne til at skabe gode portrætter, der ikke ganske mekanisk afbilder, men giver udtryk for den portrætteredes karakter og personlighed. Det er bemærkelsesværdigt, at dette ikke blot er tilfældet med mennesker, han har haft lejlighed til at se, og som har siddet model for ham, men at det også gælder hans medailleportrætter af forlængst afdøde.

Det gælder f.eks. Salomons første prægede medaille fra 1930, et smukt portræt af Danmarks berømte eventyrdigter: H. C. Andersen. Bagsidens grimme ælling i skræppeskoven er hentet fra det eventyr, digteren selv opfattede som symbolet på sit liv.

Den sidste medaille i Salomons embedsperiode blev ligeledes et portræt af en fortidig person, nemlig Nicolaus Steno (1669) på en prismedaille indstiftet af Dansk geologisk Forening. Bagsidens fremstilling og omskrift: De solido 1669–1969 hentyder til 300-året for Stenos epokegørende værk om forsteninger.

Andre af landets store sønner, som han på udmærket vis har karakteriseret, er atomfysikeren Niels Bohr (1955) og komponisten Carl Nielsen (1965). Bagsidens omskrift på Niels Bohr-medaillen rummer hans banebrydende komplementaritetsteori: "Contraria sunt complementa".

For den danske komponist Carl Nielsen (1865–1931) havde musikken og livet det fælles kendemærke, at de var evige. "Det uudslukkelige" kaldte han derfor sin fjerde symfoni opus 29, der blev opført første gang i 1916. Carl Nielsen skrev i programmet, at han ved anvendelsen af dette navn "med et enkelt ord havde søgt at antyde, hvad kun selve musikken har magt til fuldt ud at udtrykke: den elementære vilje til liv. Musik er liv, som dette uudslukkeligt". Smukt omkranser de sidste ord på Salomons medaille en panfløjte omvundet med udødelighedens laurbær.

Der har i årenes løb været adskillige kendte mænd, over hvis runde fødselsdage og

jubilæer en Salomonedaille har kastet glans. Særlig fremragende blandt de prægede portrætmedailler er medaillen med den islandske professor Sigurd Nordal. Det høje, kraftigt skårne relief er meget virkningsfuldt, (1966).

Mange gange har der været brug for Harald Salomons kunst ved kongelige mindedage af forskellig slags, og både vor gamle konge Christian X (1912–1947) og hans søn Frederik IX (1947–1972) var godt tjent med at blive forevigt på hans medailler. Også vore unge prinsesser fik deres bryllupsmedailler fra hans hånd.

Medens støbte portrætmedailler var helt utænkelige i 17- og 1800-tallet, har medaillekunstnere verden over i de sidste årtier atter vendt sig mod renaissanceens støbte broncemedailler og følt, at de her bedre kunne udfolde sig. Det er klart, at det støbte arbejde, der bærer direkte præg af kunstnerhånden, giver større tilfredsstillelse for sin udøver.

Flere danske billedhuggere har ladet sig lokke af den genfødte støbeteknik til at forsøge sig som medaillører. Blandt disse kan særligt fremhæves *Utzon Frank* (1888–1955), der f.eks. har lavet et par store medailler over kendte danske museumsfolk: Otto Andrup, den dynamiske leder af museet på Frederiksborg slot i Nordsjælland og C. M. C. Mackeprang, en af Nationalmuseets direktører.

Bagsiden på Mackeprang's medaille, der viser et morsomt fugleperspektiv af Nationalmuseets indviklede bygningskompleks med de mange åbne gårde, er modelleret af billedhuggeren *William Larsen* (1884–1961), der på en anden medaille har skildret København ud fra dens karakteristiske tilnavn: "Byen med de skønne tårne".

Et digterportræt i en lidt tung og massiv stil: Emil Aarestrup, har *Arnhoff Thomsen* udført 1950 til den danske forfatterforenings pris-medaille. På bagsiden er Aarestrups digtekunst karakteriseret ved en satyr med panfløjte.

Også Harald Salomon har udført sine allerbedste portrætter i støbeteknikken, som han iøvrigt har arbejdet med fra sin karrieres begyndelse. Særligt fortjener her at nævnes et åndfuldt portræt af Den kongelige Mønt- og Medaillesamling's gamle chef, Georg Galster, og den glimrende gengivelse af David Ben Gurions karakteristiske træk.

Også flere af bagsiderne til disse støbte medailler er virkelig fremragende. Det gælder f.eks. den syngende stjerne, der på dirigenten Efrem Kurtz' medaille symboliserer musikken, og enhjørningen på medaillen over kunstnerens hustru, Else Salomon. I denne medaille spores en stærk inspiration fra de italienske renaissance-medailler, uden at der dog på nogen måde er tale om efterligning. Den hvilende enhjørning – renhedens symbol – er et fint og selvstændigt kunstværk.

Til et af Harald Salomons seneste støbte medailleportrætter har jeg et særligt personligt forhold, idet det forestiller min 15-årige datter og blev bestilt som en gave i anledning af mine forældres guldbryllop 2. november 1972. På en meget yndefuld og indtagende måde har han her skildret den purunge pige, og ligheden har jeg jo særlige forudsætninger for at kunne stå inde for. Det var spændende og lærerigt at følge denne medailles tilblivelse og få et indblik i det store arbejde, det er at modellere et vellignende portræt. Min datter Ingegerd måtte sidde model mange gange, før kunstneren var tilfreds. Både lermodellen, gipsmodellen og det støbte broncearbejde er bearbejdet af kunstnerens hænder, de hænder som han som symbol på sit livsværk har afbildet på reversen af sin selvportræt-medaille (1970).

Harald Salomons afløser ved Den kongelige Mønt, *Frode Bahnsen*, har foreløbig kun en mindre produktion bag sig. Foruden et par støbte medailler, en bryllups-medaille for prinsesse Benedikte og et portræt af Kong Frederik IX i anledning af dennes 70-års dag. En tronskiftemønt ved Kong Frederik's død og Dronning Margrethe II's tronbestigelse januar 1972 er hans første arbejde for den nye dronning – efter min mening er hans tegninger til portrætterne langt bedre end det færdige resultat. Hans seneste arbejde har en velkomponeret revers med den grønlandske hundeslædepatrulje "Sirius".

Af medaillører udenfor Den kongelige Mønt, der arbejder med prægemedailler, kan nævnes *Arno Malinowski*, (1899–1976) der har lavet flere portrætmedailler. For at undgå formindskelsesmaskinen graverer han stemplerne i den ønskede størrelse direkte i stålet. Formentlig er det derfor, hans arbejder er meget forenklede i deres formsprog og uden mange detaljer.

Moderne danske medaillører kan, som det vil kunne forstås, tælles på een hånd – hvad der er meget at beklage, når man ser den blomstring i medaillekunsten, som er karakteristisk for mange andre lande idag. Vi er derfor glade, når udenlandske medaillører en gang imellem behandler danske emner i deres kunst. Gerda Quist har gjort det med held et par gange, og en anden finne, *Reimo Heino*, har nylig lavet tronskiftmedailler med Kong Frederik og Dronning Margrethe.

På privat dansk initiativ fra Anders Nyborgs Forlag i København har den finske

kunstner *Eila Hiltunen* i 1973 udført to smukke støbte broncemedailler, den ene til fordel for de katastroferamte ved vulkanudbruddet på Island, den anden til fordel for udgivelsen af grønlandske folkesagn. Islandsmedaillen har på forsiden hovedet af en søpapegøje, på bagsiden kunstnerindens opfattelse af vulkanudbruddet.

Grønlandsmedaillen bærer et karakteristisk og smukt billede af en ung grønlander, på bagsiden et bjerglandskab med moskusokser. Medaillerne er præget i Finland i en speciel teknik, der giver dem et så højt relief, at de virker støbte. I samme teknik har Nyborg ladet en del andre medailler fremstille, bl.a. en smuk serie med nordiske motiver af maleren og grafikerens Havsteen-Mikkelsen, der ikke tidligere har forsøgt sig som medaillør, samt en dejlig dyreværnsmedaille af billedhuggeren Mogens Bøggild. Harald Salomon har i sit otium syslet med bl.a. en serie på 8 stk. H. C. Andersen-medaille, der er under udgivelse, og som bliver meget smukke. Desuden har Salomon for Sporrong udført fire meget vellignende portrætter af de glücksborgske konger.

Den belgiske medaillør *Harry Elstrøm* lavede for et par år siden et glimrende Frederik IX-portræt og har i anledning af tronskiftet modelleret et meget smukt billede af Dronning Margrethe II. Dette giver mig anledning til et hjertesuk – denne originale og meget spændende medaillekunstner er født dansk – vi begræder tabet for fædrelandet!

Note

Denne artikel (med et par tilføjelser) er et foredrag holdt på Fédération internationale de la médaille (FIDEM)'s kongres i Helsingfors 1973. Foredraget er trykt på engelsk i "Médailles" 1975. Om moderne europæisk medaillekunst har forfatteren en artikel i "Nationalmuseets Arbejdsmark" 1975.

Kirsten Bendixen